

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

МАТЕРІАЛИ

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

М. ОДЕСА - 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

**кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної
діяльності**

М А Т Е Р І А Л И

**VI Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців**

**«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО
ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ»**

присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та
менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету
Ушинського

(Одеса, 20-21 травня 2022 року)

Одеса -2022

М 54 **Методологія та технологія сучасного філософського пізнання** //
Матеріали IV Міжнародної наукової конференції (Одеса, 20-21 травня 2022 р.)
135 с.

Рецензенти:

***Пальчинська Мар'яна Вікторівна** - доктор філософських наук, професор, завідувачка кафедри філософії, психології та педагогіки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку,*

***Рибка Наталя Миколаївна** – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та методології науки Державного університету «Одеська політехніка»*

Збірник матеріалів VI Міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософію історії в сучасному вимірі; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію синергетики та філософські погляди Г.Сковороди у світлі сучасності. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

СЕКЦІЯ 1 МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ПІЗНАННЯ

*Гальченко Максим Сергійович (м. Київ) - доктор філософських наук,
директор Інституту обдарованої дитини НАПН України*

ПРОБЛЕМА НАУКОВОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНИХ ДИСКУРСАХ

Знання є продукт інституціонально організованої науки, котра в процесі своєї еволюції все більше входила не лише у професійне, але й буденне життя людини, здійснювала все більш активний вплив на її свідомість та мислення. Здатність науки забезпечувати перспективне прогнозування практики, виходячи за межі існуючих стереотипів, потрібно визнати визначальним для освітньої системи фактором. Звідси витікає педагогічний інтерес до науково-дослідницьких методів навчання. «Система освіти з необхідністю передбачає свою науково-технологічну складову, що включає їх в сфери повсякденного життя, «пронизані» різними напрямками наукового знання» [1, с. 16]. В цьому аспекті можна говорити про наукову освіту як фактор соціокультурного життя.

Аналіз досвіду соціокультурного життя в «реторті» наукової освіти може бути джерелом «евристичних імпульсів» для теоретичних висновків і визначень теперішнього і майбутнього життя людини. Зокрема, її можливостей пізнавати світ з позицій наукового підходу і створювати свою, власну дійсність, спроектовану на основі одержаних знань.

Аналіз взаємозв'язку науки і освіти показує своєрідність кожного наукового знання, яке опрідметнено у фізику, математику, біологію, історію тощо. Витоки цієї своєрідності – в органічному зв'язку з їх вивченням. В такому контексті освіта постає своєрідною «душею» науки. В цій якості («душі») освіта як би продовжує існування і розвиток науки. Поряд з цим освіта як процес трансляції знання підкреслює своєрідність кожної науки, її неповторність, несхожість, автономність, і, зрештою, її предметність. В свою чергу, своєрідність кожної науки починається з елементарного педагогічного вміння передачі, пояснення її смислових конотацій. Звідси і починається розгортання науки і наукового знання в контексті всіх основних аспектів освіти – викладання, навчання, пояснення, обґрунтування, подачі матеріалу тощо.

Освіта як «душа» науки розуміється не лише в органічному зв'язку з нею, а й змістовно, оскільки відкриває можливість бачення світу. Хоча кожна наука «говорить» на своїй мові, має свій понятійний апарат, свої категорії і закони, проте вона повинна бути синхронною з іншими науками, інтегрувати одна в одну свої знання. Даний процес інтеграції здійснюється через діяльність освіти, яка вилучає найбільш важливе, найбільш діюче, найбільш продуктивне знання. На основі такого знання формується відповідно до кожної епохи наукова картина світу. Тому, відповідаючи на питання: «що таке наука?», необхідно включити у відповідь констатацію: наука – це обов'язкова компонента освіти, пов'язана із незворотнім переходом з одного кола пізнання на інше.

Науковий характер освіти визначається також «нелінійністю» розвитку нашого світу. Це означає, що в ситуації «лінійного» розвитку науки, усвідомлюючи нестаточність і повноту одержаних знань про світ, людина, принаймні, могла бути впевнена в надійності раніше одержаного знання.

Сьогодні «лінійний світ», «лінійне мислення» поступаються «нелінійному» розумінню світу. В його контексті немає впевненості ні в чому: все, що здавалося твердо визначеним і абсолютно усталеним, в кожний даний момент змінюється під тиском неочікувано нових даних. Крім того, «нелінійність» означає масштабну інваріантність, самоподібність, існування і розвиток структур світу як в їх просторовому, так і в часовому аспектах» [2]. В цій ситуації потрібен чітко організований процес передачі нових знань, які змінюють існуюче розуміння світу, його картину.

Як правило, цим процесом була і є освіта. Але сьогодні цього замало. Освіта не просто повинна виконувати роль ретранслятора знань, як це було традиційно прийнято, але й сама бути джерелом творення цих знань. В цьому контексті освіта повинна відтворювати шлях наукового пізнання. Цей шлях можна показати наступним чином: пізнання являє собою ітераційний (циклічний, повторюваний) процес відображення, і далі поділ чуттєво сприйнятого, емпіричного матеріалу на уможлядні конструкції. Фактологічний матеріал в цьому процесі перетворюється, концептуалізується в теорію.

Для осмислення відкриттів у науці потрібно перевести освіту на новий, вищий рівень. Адже наукові відкриття породжують нові, незнані раніше проблеми, які мають як позитивний, так і негативний характер. Безумовно, практичне розв'язання проблем – це справа суспільства. Але розуміння того, в який спосіб їх можна вирішити, а також вироблення відповідних програм виходу з тих чи інших ситуацій або криз – справа інтелектуалів, вчених. Впродовж останніх століть основну функцію по підготовці інтелектуальної частини суспільства виконує освіта, акумульована у відповідних навчальних закладах, зокрема університеті. Освіта, як показав досвід, є основним соціокультурним топосом існування науки, освіченості та їх репрезентантів – вчених-інтелектуалів. Але при умові, що сама освіта буде наповнена тим змістовним матеріалом, який дозволить зрозуміти сутність прогресу в науці. А він означає суперечливу, звивисту, складну лінію розвитку.

Сьогодні наукове знання відкрило колосальні горизонти як у мікросвіті, так і макросвіті, у космології, поставило нашу цивілізацію перед проблемою існування в реальності мікро- і макросвітів. В цій ситуації тривіальне знання на рівні елементарного здорового глузду і здатність судження, яке отримуємо в результаті традиційного силогізму, традиційної освіти, будуть дуже мінливі в залежності від рівня розробки проблеми: чим глибше людина буде вникати в неї, тим складніше вона буде проявляти себе. Тут потрібен не лише життєвий досвід, а знання, насамперед знання наукове, яке дає можливість створити чітке, правильне уявлення про оточуючий світ і перспективи орієнтації в ньому.

Необхідність наукової освіти обумовлена тим, що сучасна система освіти набула цілковитої функціональності. Попри зростаючу інтенсивність освітніх стратегій, освіченість у її смисловій визначеності здебільшого втрачена. Людина стає прагматичним споживачем освітніх послуг, реалізує себе не

шляхом освіченості, а в просторі інших форм і способів життя. Освіта, на жаль, серед них посідає далеко не перше місце. І причина цього полягає в кризі старої освітньої системи, оскільки учні традиційної школи не беруть участі в створенні нового знання, а одержують його в готових інформаційних формах від інших; і досвід такої поведінки не лише розвиває схильність говорити немов би в розрахунок на інших – він змінює в тому ж напрямку здатність судити і оцінювати. Традиційні методи освіти встановлюють, таким чином, заборону «на оволодіння ментальними моделями, які виходять за межі вузько уніфікованої матриці «одобреної» і стандартизованої пізнавальної поведінки, провокуючи виродження когнітивної різноманітності і формуючи кореляційну психіку» [1, с. 16].

Те ж саме спостерігається стосовно об'єктивного, достовірного наукового знання в діяльності та житті сучасної людини. В «суспільстві знань», як результату розвитку інформаційних технологій, ключова роль належить не стільки знанню, скільки інформації. Саме вона, а не знання, стає сьогодні умовою досягнення соціального успіху. Безпрецедентні за історичними мірками масиви інформації, технології їх продукування, збереження та відтворення стали запорукою досягнення успіху. Проте втрачена цілісна, об'єктивна картина світу, яку продукувала раніше і повинна робити це сьогодні наука.

Сказане не означає остаточного «кінця освіти» чи завершення «історії науки». Проблема полягає в переорієнтації освітніх стратегій на науку. Адже саме наука в змістовності досягнутого нею знання вирішувала і далі вирішує всі проблеми, якими б складними вони не були, в житті людини і суспільства. В цій ситуації наукова освіта постає одним з головних способів, який поверне силу знання, і на його основі – силу і впевненість людині. Про це свідчить еволюція освіти. Розвиток інтелектуальної, технологічної, соціально-політичної культури людства – це розвиток науки і способів передачі її досягнень. Тобто розвиток наукової освіти.

В сучасному світі концепція наукової освіти акцентує увагу на перспективах виробництва знань для підготовки людей, адаптованих до умов життя в суспільстві інноваційних технологій і соціальних стандартів, які набувають все більш динамічного розвитку. Сучасна теорія наукової освіти здійснює вплив на всі області освітньо-педагогічної практики, на їх учасників, залучаючи в світ справжнього, а не формального наукового знання. Теоретичні побудови і практичний досвід демонструють ефективність методу наукової освіти і створення інтегрованого знання та інших філософсько-освітніх корелятивів, які утворюють дієздатну, сучасну, креативну особистість. Якщо раніше наукова освіта передбачала лише реставраційні зусилля над матеріалами науки, то сьогодні вона використовує в пізнавальних процедурах методи, властиві науці. Поступ системи наукової освіти повинен активізувати трансформацію шкільного освітнього простору через включення в шкільну архітектуру зовнішніх інституцій, які утворюють особливі форми взаємної інтеграції, переносять в життя і культуру шкільних спільнот емоції живої дійсності і невідомо змінюють життя, культуру, суспільство.

Список використаних джерел

1. Карпов А.О. Современная теория научного образования: проблемы становления / А.О. Карпов // Вопросы философии. – 2010. – № 5. – С. 15-24.
2. Майнцер К. Сложносистемное мышление: Материя, разум, человечество. Новый синтез. – М.: Кн.дом «ЛИБРИКОМ», 2009. – 464 с.

Федорчук Оксана Анатоліївна (м. Київ) – молодший наук. співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України

ЗНАННЯ В КОНТЕКСТАХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ СМИСЛІВ

Розвиток суспільства впродовж всього періоду його становлення супроводжувався зростанням знання. Воно постійно накопичувалося, розповсюджувалося, передавалося новим поколінням. Спочатку за допомогою звичаїв, норм, правил, традицій, а пізніше – через систему освітніх закладів, які стають найважливішим шляхом ретрансляції знань. Осмислення практичного досвіду сформувало способи ефективного застосування знання, можливості передавати його іншим людям. Як продукт пізнавальної діяльності, знання з часом набуває самостійного існування. Соціокультурний та економічний досвід показав, що виробництво, обмін, поширення і використання знання виступають основою інноваційного розвитку.

В соціокультурних формах існування знання можна виокремити дві його різновидності об'єктивації: *реальну* і *символічну*. В першій, реальній, знання об'єктивується в адміністративних, технічних, культурних спорудах і засобах, в результатах виробничої діяльності, в матеріальних продуктах праці. Все це реальна, створена людиною, опредметнена їх діяльністю сила знання.

Друга форма – символічне, знакове знання. Воно одночасно виступає новою формою трансляції досягнень культури і науки насамперед за допомогою тиражування, поряд з літературними, мистецькими пам'ятками, наукових робіт. Саме вони забезпечують збереження в «пам'яті» людства досягнутих результатів теоретичних і практичних знань.

Поряд з цим не менш важливою формою об'єктивації знання є суб'єкт пізнання і діяльності як суспільно-історична істота. Інтеріоризуючи досягнутий рівень знання, він перетворює його характеристики в свої власні здібності, тим самим освоюючи предмет культури і об'єкт пізнання. В результаті суб'єкт перетворює його об'єктивні характеристики в свій здобуток, свою професійність, компетентність, талант, глибину, силу мислення тощо. Особисте знання, здібності суб'єкта як його носія сформовані в соціально-культурному, науковому спілкуванні, і сам суб'єкт є його результатом.

В епістемологічному контексті знання постає результатом практичного досвіду і наукових досліджень, присвячених «вивченню взаємовідносин, які